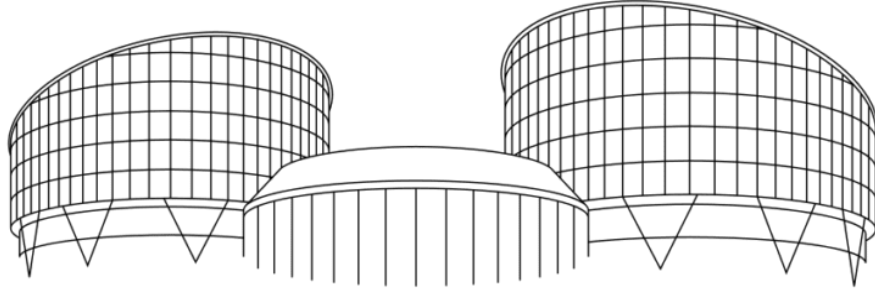

Evrensel Haklar İçin Hukukçular Derneği

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Bilgi Notu

Eylül 2024

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin, Eylül ayında Daire ve Büyük Daire formasyonunda esasa ilişkin verdiği kararlardan 9'unu yüksek ve orta öneme sahip karar olarak tasnif etti. Evrensel Haklar İçin Hukukçular Derneği olarak bu 9 karar hakkında Türkçe bilgi notları hazırladık.

Fabbri vd. /San Marino

Başvuru No: 6319/21, 6321/21, 9227/21

Karar Tarihi: 24/09/2024

Md. 6 – Adil Yargılanma Hakkı – İhlal Değil

Başvuranların mağduru oldukları yaralama suçuna ilişkin açılan dava zamanaşımı nedeniyle düşmüştür. Başvuranlar, yetkililerin eylemsizliği nedeniyle davalarının zamanaşımına uğraması sonucu adil yargılanma haklarının ihlal edildiğinden yakınmışlardır. AİHM, Daire formasyonunda üçe karşı dört oyla, başvuranların San Marino hukuku uyarınca ceza yargılamasında ileri sürülmesi mümkün bulunan tazminat istemleri yönünden mahkemeye erişimlerinin engellenmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Başvuru hükümetin talebi üzerine Büyük Daire'ye sevk edilmiştir. Büyük Daire, iç hukuk uyarınca başvuranlardan yalnız üçüncü başvuranın "sivil taraf" statüsünü elde etmek için imzalı bir beyan yoluyla resmi talepte bulunduğunu, adil yargılanma hakkının medeni hak ve yükümlüklere ilişkin kısmına ilişkin başvurular arasından yalnız üçüncü başvuranın başvurusunun kabul edilebilir olduğunu tespit etmiştir. AİHM, üçüncü başvuranın suç işlendikten ancak üç buçuk yıl sonra, zaman aşımı süresinin dolmasından ise sadece üç ay önce tazminat talebinde bulunduğunu, yıllar boyunca ayrı bir hukuk davası açmadığını, ceza davasının düşmesinin ardından yargı makamlarının herhangi bir hukuki talebi incelemek zorunda olmadıklarını kaydetmiştir. Büyük Daire başvuruda ihlal olmadığına karar vermiştir.

Pindo Mulla /İspanya

Başvuru No: 15541/20

Karar tarihi: 17/09/2024

Md. 8 - Özel Hayata Saygı Hakkı - İhlal

Başvuru, Yehova Şahidi olan, kendisine kan nakli yapılmasını reddeden ve bu konuda yazılı bir beyanname hazırlatan başvurana 2018'de geçirdiği iç kanama sonrasında kendisine kan nakli yapılmasına ilişkindir. Kan naklini gerçekleştiren doktorlar başvuran hastaneye ulaşmadan önce nöbetçi hâkime başvurarak başvuranın hastaneye ulaştığında nasıl bir yol izlenmesi gerektiği konusunda karar verilmesini

talep etmiş, hakimlik başvuranın korunması için gerekli tıbbi veya cerrahi önlemlerin alınmasına izin veren bir karar düzenlemiştir. Başvuran, sağlık durumunun aciliyeti nedeniyle tedavi hakkında bilgilendirilmemiştir. Başvuran iradesine aykırı şekilde kendisine kan nakli yapılması nedeniyle Sözleşmenin 8. maddesi kapsamında özel ve aile hayatına saygı hakkı ile 9. maddesi kapsamında düşünce vicdan ve din özgürlüğünün ihlal edildiğinden yakınmıştır. AİHM, yapılan müdahalenin iç hukuka uygun olduğunu ve sağlığın korunması amacını taşıdığını saptamıştır. AİHM doktorların başvurularında, başvuranın önceden hazırlanmış yazılı beyanına atıfta bulunmaksızın her tür tedaviyi sözlü olarak reddettiğini belirttiklerini, hakimlik kararının eksik bilgi ve belgeye dayalı alındığını saptamıştır. Mahkeme başvuranın tıbbi tedavisi konusunda özerk olarak karar verme hakkının sınırlı olarak ele alındığını, tedavi konusunda karar verme yetkisinin doktorlara devredildiğini ve bu nedenle başvuranın Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamında güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini tespit etmiştir.

M.D. vd. /Macaristan

Başvuru No: 60778/19

Karar tarihi: 19/09/2024

P4/Md.4 – Yabancıların topluca sınır dışı edilmeleri yasağı – İhlal

Başvuru altı kişiden oluşan Afganistan uyruklu bir ailenin Macaristan'dan Sırbistan'a geri gönderilmeleriyle ilgilidir. İran'dan kaçan aile, Ocak 2019'da Macaristan'ın Sırbistan sınırında bulunan Röszke transit bölgesine ulaşmış, Macaristan makamlarının sığınma başvurularını reddetmesi üzerine Sırbistan'a gönderilmelerine karar verilmişse de Sırbistan başvuru sahipleri geri kabul etmeyi reddetmiştir. Başvuru sahipleri Mayıs 2019'da Sırbistan'a sınır dışı edilmelerini öngören geçerli bir karar olmaksızın, Sırp makamlarının da kendilerini geri kabul etmeyi reddetmiş olmaları da dikkate alınmaksızın bir tercüman ya da avukata erişimleri de olmadan Sırbistan'a geri dönmeye zorlanmaları sonucu yabancıların topluca sınır dışı edilmeleri yasağının ihlal edildiğinden şikâyet etmektedirler. AİHM, başvuru sahiplerinin sınır dışı edilmelerinin herhangi bir resmi karara dayanmadığını ve yetkililerin başvurularını sınır dışı etmeden önce bireysel durumlarını dikkate almadıklarını kaydetmiştir. Başvuru sahiplerine karşı argümanlarını sunmaları için gerçek ve etkili bir imkân verilmediğini göz önünde bulunduran Mahkeme yabancıların topluca sınır dışı edilmeleri yasağının başvuru sahipleri bakımından ihlal edildiğini tespit etmiştir.

Mukhtarlı /Azerbaycan ve Gürcistan

Başvuru No: 39503/17

Karar tarihi: 05/09/2024

Md. 3 - İşkence ve Kötü Muamele Yasağı - İhlal

Md. 5 - Özgürlük ve Güvenlik Hakkı - İhlal

Md. 8 - Özel ve Aile Hayatına Saygı Hakkı - İhlal

Başvuru, Azerbaycan Hükümetine yönelik eleştirel haberleriyle tanınan Azerbaycanlı bir gazeteci olan başvuranın 2017 yılında Gürcistan'dan Azerbaycan'a kaçırılması, kötü muamele görmesi, gizlice nakledilmesi ve tutuklanması ile ilgilidir. Başvuran, bu eylemlerin kendisini susturmayı ve gazetecilik faaliyetleri nedeniyle cezalandırmayı amaçladığını, işkence ve kötü muamele yasağı, özgürlük ve güvenlik hakkı ile özel ve aile hayatına saygı haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. AİHM, soruşturmanın üzerinden yedi yıldan fazla bir süre geçmesine rağmen Gürcistan bakımından başvuranın Tiflis'ten Azerbaycan'a hangi koşullar altında gittiğine dair makul bir açıklama sunulmaması, Temmuz 2018 ile Temmuz 2020 arasında soruşturmanın sürüncemede kalmasına ilişkin açıklamada bulunulmaması ve görüntü delillerinin ele alınışına ilişkin sorunlara atıfta bulunarak etkili soruşturma yürütme pozitif yükümlülüğüne aykırılıklar bulunduğunu tespit etmiş Gürcistan makamları tarafından işkence yasağı ile özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Azerbaycan bakımından Mahkeme, yerel makamların başvuranın tutuklu olarak yargılanmasını haklı çıkarmak için ilgili ve yeterli gerekçeler sunmadıklarını ve bu nedenle başvuranın özgürlük ve güvenlik hakkını ihlal ettiklerini kaydetmiştir. Mahkeme, başvuranın cep telefonunun içeriğini aranmasına ilişkin olarak yapılan aramanın yasaya uygun olmaması nedeniyle, başvuranın özel hayatına saygı hakkını ihlal ettiğini belirtmiştir.

Trapitsyna ve Isaeva /Macaristan

Başvuru No: 5488/22

Karar tarihi: 19/09/2024

Md. 8 - Özel ve Aile Hayatına Saygı Hakkı - İhlal

Başvuranlar Rusya vatandaşı bir anne ve 2008 doğumlu kızıdır. 1995 yılından beri Macaristan'da yaşayan birinci başvurucunun ve kızının ikamet izinleri başvurucunun milli güvenliğe karşı tehlike oluşturduğu gerekçesiyle iptal edilmiş, birinci başvurucunun sınırdışı edilmesine karar verilmiştir. Başvuranlar, sınır dışı edilme kararının yetkili makamların erişimleri haricindeki gizli bilgilere dayanması ve Macaristan'a tümüyle entegre olduklarının dikkate alınmaması nedeniyle özel ve aile hayatına saygı haklarının ihlal edildiğinden yakınmaktadır. AİHM, başvuranlara davalarıyla ilgili herhangi bir belge veya bilgi verilmediğini, dosyanın sınır dışı kararının dayandığı verileri yada birinci başvuranın teşkil ettiği iddia edilen riskin niteliğini ortaya koyamadığını kaydetmiştir. AİHM, yerel mahkemenin kendisini prosedürel bir incelemeyle sınırlandırdığını ve esasen yargısal denetim yapmadığını, birinci başvuranın kendisine yönelen iddiaya karşı etkili bir itiraz imkanı bulamadığını, keyfi işleme karşı yasal korumadan yararlanamadığını belirtmiştir. Mahkeme, uygun ve yeterli usulî güvencelerin bulunmaması nedeniyle, başvuranların Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamında güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

Shlosberg / Rusya

Başvuru No:32648/22

Karar tarihi: 03/09/2024

P1/Md.3 - Serbest Seçim Hakkı -İhlal

Başvuru, muhalif bir siyasetçi olan başvuranın 2021 Devlet Duması (alt meclis) seçimlerinde adaylığının iptaline ilişkindir. Başvuranın adaylığı Rusya makamları tarafından aşırılık yanlısı olarak sınıflandırılan bir örgüte dahil olduğu gerekçesiyle iptal edilmiştir. Başvuranın adaylığının iptaline konu edilen eylemi bir başka muhalif siyasetçi olan Alexei Navalny'yi destekleyen bir mitinge katılmak ve mitinge katılmaları için başkalarına çağrıda bulunmak olarak gösterilmiştir. Mahkeme barışçıl toplanma özgürlüğünün kullanılmasının herhangi bir yaptırım için gerekçe oluşturamayacağını, başvuranın seçimlerde adaylığının bu nedenle iptal edilmesinin de keyfi bir yaptırım olarak ele alınması gerektiğini tespit etmiştir. AİHM, müdahale her ne kadar Rusya yasalarına uygun olsa da, yetkili makamların keyfi kararı nedeniyle başvuranın adaylığının iptal edilmesinin başvuranın serbest seçim hakkını ihlal ettiğini tespit etmiştir.

Dianova vd. /Rusya

Başvuru No: 21286/15

Karar tarihi: 10/09/2024

Md.11 - Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü - İhlal

Md.10 - İfade Özgürlüğü - İhlal

Başvuranlar beş Rus vatandaşıdır. Birinci başvuran mahkumlara işkence yapılmasını protesto etmek amacıyla bir ceza infaz kurumunun önünde birkaç gün boyunca açlık grevi yapmış, eylemine polis tarafından son verilmiş ve para cezasına çarptırılmıştır. Diğer dört başvuran ise 2015 yılında devlet başkanı Vladimir Putin hakkında hicivli bir film yapmak amacıyla halka açık bir parkta toplanmışlardır. Dört başvurucu polis memurları tarafından yakalanıp karakola götürülmüş ve para cezasına çarptırılmışlardır. Başvuranlar, ifade özgürlüğü ile toplanma özgürlüklerinin ihlal edildiğinden yakınmışlardır. AİHM, birinci başvuranın başvurusuna ilişkin olarak olayda halkın rahatsız olmasına neden olabilecek herhangi bir eylemde bulunulmadığını, en kalabalık anında yedi kişinin bulunduğu olayda başvuranın Rus ceza infaz kurumlarında işkence kullanımına dikkat çekme çabasının kamusal sorunları ilgilendirdiğini ve Sözleşme kapsamında ayrıcalıklı korumadan yararlandığını tespit etmiştir. AİHM, birinci başvuranın açlık grevinin sona erdirilmesi ve verilen para cezası nedeniyle başvuranın toplanma ve örgütlenme özgürlüğü hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, diğer başvuranların başvurusunda, kamuya açık ifadelerde bulunan herkesin, ilgili yasal düzenleme kapsamında yaptırma maruz kalabileceğini, başvuranların ifade özgürlüğü hakkına yapılan müdahalenin yasal dayanağının öngörülebilir olmadığını ve yasa gerekliliklerini karşılamadığını tespit etmiştir. Mahkeme, birinci başvurucu dışındaki başvuruçuların ifade özgürlüğü haklarının ihlal edildiğine karar vermiştir.

C.O. /Almanya

Başvuru No: 16678/22

Karar tarihi: 17/09/2024

Md. 6 - Adil Yargılanma Hakkı - İhlal Değil

Md. 8 - Özel ve Aile Hayatına Saygı Hakkı - İhlal Değil

Başvurucu Almanyada özel bir banka olan W-Bank'ın hissedarlarından ve geçmiş yöneticilerinden biridir. Banka temettü vergisi iadeleri üzerinden büyük ölçekli bir vergi kaçakçılığı skandalına karışmıştır. Başvuranın yer almadığı bir ceza davasında iki kişi hakkında başvuranın eylemlerine iştirakleri nedeniyle mahkumiyet kararları verilmiştir. Başvuran, mahkumiyet kararlarında kendisine ilişkin yer alan ifadelerin suçluluğunun erken bir ifadesi olup masumiyet karinesine aykırı olduğunu, özel ve mesleki hayatını olumsuz etkilediğini iddia etmiştir. AİHM, yerel mahkemelerin başvurandan “kovuşturulan bir diğer kişi” olarak bahsetmesinin başvuranın suçlu olup olmadığını ilişkin yargılamanın sonucuna bir etkisinin bulunmadığını, ilgili dosyaların sanıklarının cezai sorumluluğuna erişmek için ilgili ifadenin kullanıldığını, bu ifadenin başvuran aleyhindeki yargılama üzerinde herhangi bir etkisi olmadığını ve bu nedenle Sözleşme'nin 6. maddesi ile güvence altına alınan adil yargılanma hakkı ile 8. maddesi ile güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediğini tespit etmiştir.

Yaylalı / Sırbistan

Başvuru No: 15887/15

Karar tarihi: 17/09/2024

P1/Md.1 - Mülkiyet Hakkı – İhlal

Başvuran, Hollanda'da yaşayan bir Türk vatandaşıdır. 2013 yılında, başvuranın eşine ait sekiz altın bileziğe Sırbistan sınırında gümrük makamlarına beyan edilmemesi gerekçesiyle el konulmuş, başvurana yaklaşık 665 EUR karşılığı para cezası verilmiştir. Başvuran, el koyma işleminin orantısız ve gerekçesiz olduğunu, ele koyma ve ceza nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. AİHM, iç hukukta malların beyan edilmemesinin bir kabahat olarak düzenlendiğini ve buna bağlı yaptırımların kanunla öngörüldüğünü, yasal düzenleme ile para cezasına ek olarak beyan edilmeyen malların tümünün müsaderesinin zorunlu bulunduğunu kaydetmiştir.

Mahkeme iç hukukta yer alan düzenlemenin zorunlu niteliği gereği yerel makamların mevcut davadaki bireysel koşulları ve müsaderenin orantılılığını değerlendirme imkanı bulamayabileceğini saptamıştır. Mahkeme, kanun yolunun müdahalenin orantılılığına dair incelemeye fırsat vermemesi nedeniyle başvuranın davasını yetkili makamlara sunma ve herhangi bir başarı şansına sahip olma imkânından mahrum kaldığını tespit etmiştir. AİHM, altın takılarına el konulmasının başvuran üzerinde bireysel ve aşırı bir yük oluşturduğunu tespit ederek Sözleşme'ye Ek 1 No'lu Protokol'ün 1. maddesi ile güvence altına alınan mülkiyetin korunması hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır.